

præsumamus, dicentes, quod nisi eisdem circumitibus temporum eadem temporalia repetantur, non potest Deus cuncta quæ fecit vel præscire ut faciat, vel scire cum fecerit? cuius sapientia simpliciter multiplex et uniformiter multiformis, tam incomprehensibili comprehensione omnia incomprehensibilia comprehendit, ut quæcumque nova et dissimilia consequentia præcedentibus si semper facere vellet, inordinata et improvisa habere non posset; nec ea prævideret ex proximo tempore, sed ex æterna præscientia contineret.

CAPUT XIX.

De sæculis sæculorum.

Quod utrum ita faciat, et continuata sibi connexione copulentur quæ appellantur sæcula sæculorum¹, alia tamen atque alia, ordinata dissimilitudine procurentia, eis duntaxat qui ex miseria liberantur in sua beata immortalitate sine fine manentibus; an ita dicantur sæcula sæculorum, ut intelligantur sæcula in sapientia Dei inconcussa stabilitate manentia, istorum quæ cum tempore transeunt tanquam efficientia sæculorum, definire non audeo. Fortassis enim possit dici sæculum, quæ sunt sæcula; ut nihil aliud perhibeatur sæculum sæculi, quam sæcula sæculorum: sicut nihil aliud dicitur cœlum cœli, quam cœli cœlorum. Nam cœlum Deus vocavit firmamentum super quod sunt aquæ²; et tamen Psalmus: «Et aquæ, inquit, quæ super » cœlos sunt, laudent nomen Domini³.» Quid ergo istorum duorum sit, an præter hæc duo aliquid aliud de sæculis

¹ Hieronym. in ep. ad Galat. cap. 1. — ² Gen. 1, 6-8. — ³ Psal. cxlvii, 4.

sæculorum possit intelligi, profundissima quæstio est: neque hoc quod nunc agimus impedit, si indiscussa interim differatur; sive aliquid in ea definire valeamus, sive nos faciat cautores diligentior ipsa tractatio, ne in tanta obscuritate rerum affirmare aliquid temere audeamus. Nunc enim contra opinionem disputamus, qua illi circumitus asseruntur, quibus semper eadem per intervalla temporum necesse esse repeti existimantur. Quælibet autem illarum sententiarum de sæculis sæculorum vera sit, ad hos circumitus nihil pertinet: quoniam sive sæcula sæculorum sint, non eadem repetita, sed alterum ex altero connexione ordinatissima procurentia, liberatorum beatitudine sine ullo recursu miseriarum certissima permanente, sive sæcula sæculorum æterna sint temporalium tanquam dominantia subditorum, circumitus illi eadem revolventes locum non habent, quos maxime refellit æterna vita Sanctorum.

CAPUT XX.

De impietate eorum, qui asserunt animas summæ veræque beatitudinis participes iterum atque iterum per circumitus temporum ad easdem miserias laboresque reddituras.

I. QUORUM enim aures piorum ferant, post emensem tot tantisque calamitatibus vitam, (si tamen ista vita dicenda est, que potius mors est¹, ita gravis, ut mors quæ ab hac liberat, mortis hujus amore timeatur), post tam magna mala tamque multa et horrenda, tandem aliquando

¹ Cicero, lib. vi. de Republica.

per veram religionem atque sapientiam expiata atque finita , ita pervenire ad conspectum Dei , atque ita fieri beatum contemplatione incorporeæ lucis per participationem immutabilis immortalitatis ejus, cuius adipiscendæ amore flagramus , ut eam quandoque necesse sit deseriri , et eos qui deserunt, ab illa æternitate, veritate, felicitate dejectos, tartareæ mortalitati turpi stultitiae, miseriis execrabilibus implicari, ubi Deus amittatur , ubi odio veritas habeatur , ubi per immundas nequias beatitudo quæratur ; et hoc itidem atque itidem sine ullo fine priorum et posteriorum certis intervallis et dimensionibus sacerdotiorum factum et futurum ; et hoc propterea , ut possint Deo, circumitibus definitis euntibus semper atque redeuntibus per nostras falsas beatitudines et veras miserias, alternatim quidem , sed revolutione incessabili sempiternas, nota esse opera sua ; quoniam neque a faciendo quiescere, neque sciendo possit ea quæ infinita sunt, indagare: quis hæc audiat? quis credat? quis ferat? Quæ si vera essent, non solum tacerentur prudentius, verum etiam (ut quomodo valeo dicam quod volo) doctius nescirentur. Nam si hæc illic in memoria non habebimus, et ideo beati erimus , cur hic per eorum scientiam gravatur amplius nostra miseria? Si autem ibi ea necessario scituri sumus , hic saltem nesciamus, ut hic felicior sit expectatio, quam illuc adeptio summi boni : quando hic æterna vita consequenda expectatur; ibi autem beata , sed non æterna , quandoque amittenda cognoscitur.

II. Si autem dicunt neminem posse ad illam beatitudinem pervenire, nisi hos circumitus, ubi beatitudo et miseria vicissim alternant, in hujus vitæ eruditione cognoverit : quomodo ergo fatentur , quanto plus quisque amaverit Deum , tanto eum facilius ad beatitudinem perventurum , qui ea docent quibus amor ipse torpescat?

Nam quis non remissius et tepidius amet eum , quem se cogitat necessario deserturum, et contra ejus veritatem sapientiamque sensurum, et hoc cum ad ejus plenam pro sua capacitate notitiam beatitudinis perfectione pervenerit; quando nec hominem amicum possit quisque amare fideliter, cui se futurum neverit inimicum? Sed absit ut vera sint, quæ nobis minantur veram miseriam nunquam finiendam , sed interpositionibus falsæ beatitudinis sæpe ac sine fine rumpendam. Quid enim illa beatitudine falsius atque fallacius, ubi nos futuros miseros, aut in tanta veritatis luce nesciamus , aut in summa felicitatis arce timemus? Si enim venturam calamitatem ignoraturi sumus , peritior est hic nostra miseria , ubi venturam beatitudinem novimus. Si autem nos illis clades imminens non latebit , beatius tempora transit anima misera quibus transactis ad beatitudinem sublevetur, quam beata quibus transactis in miseriam revolvatur. Atque ita spes nostræ infelicitatis est felix et felicitatis infelix. Unde fit, ut quia hic mala præsentia patimur, ibi metuimus imminentia , verius semper miseri quam beati aliquando esse possimus.

III. Sed quoniam hæc falsa sunt clamante pietate, convincente veritate; (illa enim nobis veraciter promittitur vera felicitas, cuius erit semper retinenda, et nulla infelicitate rumpenda certa securitas;) viam rectam sequentes, quæ nobis est Christus , eo duce ac salvatore a vano et inepto impiorum circumitu iter fidei mentemque avertamus. Si enim de istis circumitibus et sine cessatione alternantibus itionibus et reditibus animarum Porphyrius Platonicus suorum opinionem sequi noluit , sive ipsius rei vanitate permotus, sive jam tempora christiana reveritus; et quod in libro decimo commemoravi, dicere maluit , animam propter cognoscenda mala traditam

mundo, ut ab eis liberata atque purgata, cum ad Patrem redierit, nihil ulterius tale patiatur: quanto magis nos istam inimicam christianæ fidei falsitatem detestari ac devitare debemus? His autem circumibus evacuatibus atque frustratis, nulla necessitas nos compellit, ideo putare non habere initium temporis ex quo esse cœperit genus humanum, quia per nescio quos circumitus nihil sit in rebus novi, quod non et antea certis intervallis temporum fuerit, et postea sit futurum. Si enim liberatur anima non redditura ad miseras, sicut nunquam antea liberata est, sit in illa aliquid quod antea nunquam factum est, et hoc quidem valde magnum, id est, quæ nunquam desinat æterna felicitas. Si autem in natura immortali fit tanta novitas, nullo repetita, nullo repetenda circumitu, cur in rebus mortalibus fieri non posse contenditur? Si dicunt non fieri in anima beatitudinis novitatem, quoniam ad eam revertitur in qua semper fuit, ipsa certe liberatio nova fit, cum de miseria liberatur in qua nunquam fuit, et ipsa miseriæ novitas in ea facta est quæ nunquam fuit. Hæc autem novitas si non in rerum, quæ divina providentia gubernantur, ordinem venit, sed casu potius evenit, ubi sunt illi determinati dimensique circumitus, in quibus nulla nova fiunt, sed repetuntur eadem quæ fuerunt? Si autem et hæc novitas ab ordinatione providentiae non excluditur, sive data sit anima, sive lapsa sit, possunt fieri nova (3); quæ neque antea facta sint, nec tamen a rerum ordine aliena sint. Etsi potuit anima facere per imprudentiam sibi novam miseriam, quæ non esset improvisa divinæ providentiae, ut hanc quoque in rerum ordine includeret, et ab hac eam non improvide liberaret, qua tandem temeritate humanæ vanitatis audemus negare Divinitatem facere posse res, non sibi, sed mundo novas, quas neque antea fecerit, nec un-

quam habuerit improvisas? Si autem dicunt liberatas quidem animas ad miseriam non reversuras, sed cum hoc fit, in rebus nihil novi fieri, quoniam semper aliæ atque aliæ liberatae sunt, et liberantur, et liberabuntur, hoc certe concedant, si ita est, novas animas fieri, quibus sit et nova miseria et nova liberatio. Nam si antiquas eas dicunt esse, et retrorsum sempiternas, ex quibus quotidie novi fiant homines, de quorum corporibus, si sapienter vixerint, ita liberentur, ut nunquam ad miserias revolventur, consequenter dicturi sunt infinitas. Quantuslibet namque finitus numerus fuisset animarum, infinitis retro sæculis sufficere non valeret, ut ex illo semper fierent homines, quorum essent animæ ab ista semper mortalitate liberandæ, nunquam ad eam deinceps reddituræ. Nec ullo modo explicabunt, quomodo in rebus, quas, ut Deo notæ esse possint, finitas volunt, infinitus sit numerus animarum.

V. Quapropter quoniam circumitus illi jam explosi sunt, quibus ad easdem miseras necessario putabatur anima redditura; quid restat convenientius pietati, quam credere non esse impossibile Deo, et ea quæ nunquam fecerit nova facere, et ineffabili præscientia voluntatem mutabilem non habere? Porro autem utrum animarum liberatarum nec ulterius ad miseras redditurarum numerus possit semper augeri, ipsi viderint, qui de rerum infinite cohibenda tam subtiliter disputant: nos vero ratiocinationem nostram ex utroque latere terminamus. Si enim potest, quid causæ est ut negetur creari potuisse quod nunquam antea creatum esset, siliberatarum animarum numerus, qui nunquam antea fuit, non solum factus est semel, sed nunquam fieri desinet? Si autem oportet ut certus sit liberatarum aliquis numerus animarum, quæ ad miseriam nunquam redeant, neque iste numerus ulterius augeatur;

etiam ipse sine dubio quicunque erit, ante utique nunquam fuit: qui profecto crescere, et ad suæ quantitatis terminum pervenire sine aliquo non possit initio; quod initium eo modo antea nunquam fuit. Hoc ergo ut esset, creatus est homo, ante quem nullus fuit

CAPUT XXI.

De conditione unius primi hominis, atque in eo generis humani.

Hac igitur quaestione difficillima propter aeternitatem Dei nova creantis sine novitate aliqua voluntatis, quantum potuimus, explicata, non est arduum videre multo fuisse melius quod factum est, ut ex uno homine, quem primum condidit, multiplicaret genus humanum, quam si id inchoasset a pluribus. Nam cum animantes alias solitarias, et quodam modo solivagas, id est, quæ solitudinem magis appetant, sicuti sunt aquilæ, milvi, leones, lupi et quæcumque ita sunt; alias congreges instituerit, quæ congregatæ atque in gregibus malint vivere, ut sunt columbi, sturni, cervi, damulæ, et caetera hujusmodi: utrumque tamen genus non ex singulis propagavit, sed plura simul jussit existere. Hominem vero, cuius naturam quodam modo medianam inter Angelos bestiasque condebat, ut si Creatori suo tanquam vero Domino subditus præceptum ejus pia obedientia custodiret, in consortium transiret angelicum, sine morte media beatam immortalitatem absque ullo termino consecutus; si autem Dominum Deum suum libera voluntate superbe atque inobedienter usus offenderet, morti addictus bestialiter viveret;

libidinis servus aeternoque post mortem supplicio destinatus; unum ac singulum creavit, non utique solum sine humana societate deserendum, sed ut eo modo vehementius ei commendaretur ipsius societatis unitas vinculumque concordiae, si non tantum inter se naturæ similitudine, verum etiam cognitionis affectu homines necterentur; quando nec ipsam quidem foeminam copulandam viro, sicut ipsum creare illi placuit, sed ex ipso, ut omne ex homine uno diffunderetur genus humanum.

CAPUT XXII.

Quod præscierit Deus hominem, quem primum condidit, peccatum; simulque præviderit quantum piorum populum ex ejus genere in angelicum consortium sua esset gratia translaturus.

Nec ignorabat Deus hominem peccatum, et morti jam obnoxium morituros propagaturum, coque progressuros peccandi immanitate mortales, ut tutius atque pacatius inter se rationalis voluntatis expertes bestiæ sui generis viverent, quarum ex aquis et terris plurimum pullulavit exordium, quam homines, quorum genus ex uno est ad commendandam concordiam propagatum. Neque enim unquam inter se leones, aut inter se dracones, qualia homines bella gesserunt. Sed prævidebat etiam gratia sua populum piorum in adoptionem vocandum, remissisque peccatis justificatum Spiritu sancto sanctis Angelis in aeterna pace sociandum, novissima inimica morte destructa: cui populo esset hujus rei consideratio profutura, quod ex uno homine Deus ad commendandum hominibus, quam

ei grata sit etiam in pluribus unitas, genus instituisset humanum.

CAPUT XXIII.

De natura humanæ animæ creatæ ad imaginem Dei.

FECIT ergo Deus hominem ad imaginem suam. Talem quippe illi animam creavit, qua per rationem atque intelligentiam omnibus esset præstantior animalibus terrestribus et natatilibus et volatilibus, quæ mentem hujusmodi non haberent. Et cum virum terreno formasset ex pulvere, eique animam qualem dixi, sive quam jam fecerat sufflando indidisset, sive potius sufflando fecisset, eumque flatum quem sufflando fecit, (nam quid est aliud sufflare, quam flatum facere?) animam hominis esse voluisse, etiam conjugem illi in adjutorium generandi ex ejus latere, osse detracto, fecit, ut Deus. Neque enim hæc carnali consuetudine cogitanda sunt, ut videre solemus opifices ex materia quacumque terrena corporalibus membris, quod artis industria potuerint, fabricantes. Manus Dei potentia Dei est, qui etiam visibilia invisibiliter operatur. Sed hæc fabulosa potius quam vera esse arbitrantur, qui virtutem ac sapientiam Dei, qua novit et potest etiam sine seminibus ipsa certe facere semina, ex his usitatis et quotidianis metiuntur operibus; ea vero, quæ primitus instituta sunt, quoniam non noverunt, infideliter cogitant: Quasi non hæc ipsa quæ noverunt de humanis conceptibus atque partibus, si inexpertis narrarentur, incredibilia viderentur: quamvis et ea ipsa plerique magis naturæ corporalibus causis, quam operibus divinæ mentis assignent.

CAPUT XXIV.

An ullius vel minimæ creature possint dici Angeli creatores.

SED cum his nullum nobis est in his libris negotiū, qui divinam mentem facere vel curare ista non credunt. Illi autem qui Platoni suo credunt, non ab illo summo Deo qui fabricatus est mundum, sed ab aliis minoribus, quos quidem ipse creaverit¹, permisso sive jussu ejus animalia facta esse cuncta mortalia, in quibus homo præcipuum diisque ipsis cognatum teneret locum; si superstitione careant, qua querunt unde juste videantur sacra et sacrificia facere quasi conditoribus suis, facile carebunt etiam hujus opinionis errore. Neque enim fas est ullius naturæ quamlibet minimæ mortalisque creatorē nisi Deum credere ac dicere, et antequam possit intelligi. Angeli autem, quos illi deos libentius appellant, etiamsi adhibent vel jussi vel permissi operationē suam rebus, quæ gignuntur in mundo, tamen tam non eos dicimus creatores animalium, quam nec agricolas frugum atque arborum.

¹ Plato in Timaeo.

certi pugnare, dum dicit: « Ceterum ei ferentur 680 m. fortis homines, qui dicit: « Quis diligenter a fine redire « posse? » et quibus sapientibus est? » Quis diligenter a fine redire « haec mundi fortis et sapientis omnis servat? » » Dilectio- tricū lumenate lucis et cunctorum universitum presupe- fuit. Christus dicit: « Sapientia regnum cielorum habet; nec trahentes illi nudo corpore postea non posse. nec deinde regnare non posse. » Cor. iii. 2. — Id. xv. 38. — 3 Jer. 10. 10. — 1 Cor. viii. 11. — 1 Cor. xii. 22. — 1 Cor. xiii. 8. — 1 Cor. xiv. 33. — 1 Cor. xiv. 34. — 1 Cor. xiv. 35. — 1 Cor. xiv. 36. — 1 Cor. xiv. 37. — 1 Cor. xiv. 38. — 1 Cor. xiv. 39. — 1 Cor. xiv. 40. — 1 Cor. xiv. 41. — 1 Cor. xiv. 42. — 1 Cor. xiv. 43. — 1 Cor. xiv. 44. — 1 Cor. xiv. 45. — 1 Cor. xiv. 46. — 1 Cor. xiv. 47. — 1 Cor. xiv. 48. — 1 Cor. xiv. 49. — 1 Cor. xiv. 50. — 1 Cor. xiv. 51. — 1 Cor. xiv. 52. — 1 Cor. xiv. 53. — 1 Cor. xiv. 54. — 1 Cor. xiv. 55. — 1 Cor. xiv. 56. — 1 Cor. xiv. 57. — 1 Cor. xiv. 58. — 1 Cor. xiv. 59. — 1 Cor. xiv. 60. — 1 Cor. xiv. 61. — 1 Cor. xiv. 62. — 1 Cor. xiv. 63. — 1 Cor. xiv. 64. — 1 Cor. xiv. 65. — 1 Cor. xiv. 66. — 1 Cor. xiv. 67. — 1 Cor. xiv. 68. — 1 Cor. xiv. 69. — 1 Cor. xiv. 70. — 1 Cor. xiv. 71. — 1 Cor. xiv. 72. — 1 Cor. xiv. 73. — 1 Cor. xiv. 74. — 1 Cor. xiv. 75. — 1 Cor. xiv. 76. — 1 Cor. xiv. 77. — 1 Cor. xiv. 78. — 1 Cor. xiv. 79. — 1 Cor. xiv. 80. — 1 Cor. xiv. 81. — 1 Cor. xiv. 82. — 1 Cor. xiv. 83. — 1 Cor. xiv. 84. — 1 Cor. xiv. 85. — 1 Cor. xiv. 86. — 1 Cor. xiv. 87. — 1 Cor. xiv. 88. — 1 Cor. xiv. 89. — 1 Cor. xiv. 90. — 1 Cor. xiv. 91. — 1 Cor. xiv. 92. — 1 Cor. xiv. 93. — 1 Cor. xiv. 94. — 1 Cor. xiv. 95. — 1 Cor. xiv. 96. — 1 Cor. xiv. 97. — 1 Cor. xiv. 98. — 1 Cor. xiv. 99. — 1 Cor. xiv. 100. — 1 Cor. xiv. 101. — 1 Cor. xiv. 102. — 1 Cor. xiv. 103. — 1 Cor. xiv. 104. — 1 Cor. xiv. 105. — 1 Cor. xiv. 106. — 1 Cor. xiv. 107. — 1 Cor. xiv. 108. — 1 Cor. xiv. 109. — 1 Cor. xiv. 110. — 1 Cor. xiv. 111. — 1 Cor. xiv. 112. — 1 Cor. xiv. 113. — 1 Cor. xiv. 114. — 1 Cor. xiv. 115. — 1 Cor. xiv. 116. — 1 Cor. xiv. 117. — 1 Cor. xiv. 118. — 1 Cor. xiv. 119. — 1 Cor. xiv. 120. — 1 Cor. xiv. 121. — 1 Cor. xiv. 122. — 1 Cor. xiv. 123. — 1 Cor. xiv. 124. — 1 Cor. xiv. 125. — 1 Cor. xiv. 126. — 1 Cor. xiv. 127. — 1 Cor. xiv. 128. — 1 Cor. xiv. 129. — 1 Cor. xiv. 130. — 1 Cor. xiv. 131. — 1 Cor. xiv. 132. — 1 Cor. xiv. 133. — 1 Cor. xiv. 134. — 1 Cor. xiv. 135. — 1 Cor. xiv. 136. — 1 Cor. xiv. 137. — 1 Cor. xiv. 138. — 1 Cor. xiv. 139. — 1 Cor. xiv. 140. — 1 Cor. xiv. 141. — 1 Cor. xiv. 142. — 1 Cor. xiv. 143. — 1 Cor. xiv. 144. — 1 Cor. xiv. 145. — 1 Cor. xiv. 146. — 1 Cor. xiv. 147. — 1 Cor. xiv. 148. — 1 Cor. xiv. 149. — 1 Cor. xiv. 150. — 1 Cor. xiv. 151. — 1 Cor. xiv. 152. — 1 Cor. xiv. 153. — 1 Cor. xiv. 154. — 1 Cor. xiv. 155. — 1 Cor. xiv. 156. — 1 Cor. xiv. 157. — 1 Cor. xiv. 158. — 1 Cor. xiv. 159. — 1 Cor. xiv. 160. — 1 Cor. xiv. 161. — 1 Cor. xiv. 162. — 1 Cor. xiv. 163. — 1 Cor. xiv. 164. — 1 Cor. xiv. 165. — 1 Cor. xiv. 166. — 1 Cor. xiv. 167. — 1 Cor. xiv. 168. — 1 Cor. xiv. 169. — 1 Cor. xiv. 170. — 1 Cor. xiv. 171. — 1 Cor. xiv. 172. — 1 Cor. xiv. 173. — 1 Cor. xiv. 174. — 1 Cor. xiv. 175. — 1 Cor. xiv. 176. — 1 Cor. xiv. 177. — 1 Cor. xiv. 178. — 1 Cor. xiv. 179. — 1 Cor. xiv. 180. — 1 Cor. xiv. 181. — 1 Cor. xiv. 182. — 1 Cor. xiv. 183. — 1 Cor. xiv. 184. — 1 Cor. xiv. 185. — 1 Cor. xiv. 186. — 1 Cor. xiv. 187. — 1 Cor. xiv. 188. — 1 Cor. xiv. 189. — 1 Cor. xiv. 190. — 1 Cor. xiv. 191. — 1 Cor. xiv. 192. — 1 Cor. xiv. 193. — 1 Cor. xiv. 194. — 1 Cor. xiv. 195. — 1 Cor. xiv. 196. — 1 Cor. xiv. 197. — 1 Cor. xiv. 198. — 1 Cor. xiv. 199. — 1 Cor. xiv. 200. — 1 Cor. xiv. 201. — 1 Cor. xiv. 202. — 1 Cor. xiv. 203. — 1 Cor. xiv. 204. — 1 Cor. xiv. 205. — 1 Cor. xiv. 206. — 1 Cor. xiv. 207. — 1 Cor. xiv. 208. — 1 Cor. xiv. 209. — 1 Cor. xiv. 210. — 1 Cor. xiv. 211. — 1 Cor. xiv. 212. — 1 Cor. xiv. 213. — 1 Cor. xiv. 214. — 1 Cor. xiv. 215. — 1 Cor. xiv. 216. — 1 Cor. xiv. 217. — 1 Cor. xiv. 218. — 1 Cor. xiv. 219. — 1 Cor. xiv. 220. — 1 Cor. xiv. 221. — 1 Cor. xiv. 222. — 1 Cor. xiv. 223. — 1 Cor. xiv. 224. — 1 Cor. xiv. 225. — 1 Cor. xiv. 226. — 1 Cor. xiv. 227. — 1 Cor. xiv. 228. — 1 Cor. xiv. 229. — 1 Cor. xiv. 230. — 1 Cor. xiv. 231. — 1 Cor. xiv. 232. — 1 Cor. xiv. 233. — 1 Cor. xiv. 234. — 1 Cor. xiv. 235. — 1 Cor. xiv. 236. — 1 Cor. xiv. 237. — 1 Cor. xiv. 238. — 1 Cor. xiv. 239. — 1 Cor. xiv. 240. — 1 Cor. xiv. 241. — 1 Cor. xiv. 242. — 1 Cor. xiv. 243. — 1 Cor. xiv. 244. — 1 Cor. xiv. 245. — 1 Cor. xiv. 246. — 1 Cor. xiv. 247. — 1 Cor. xiv. 248. — 1 Cor. xiv. 249. — 1 Cor. xiv. 250. — 1 Cor. xiv. 251. — 1 Cor. xiv. 252. — 1 Cor. xiv. 253. — 1 Cor. xiv. 254. — 1 Cor. xiv. 255. — 1 Cor. xiv. 256. — 1 Cor. xiv. 257. — 1 Cor. xiv. 258. — 1 Cor. xiv. 259. — 1 Cor. xiv. 260. — 1 Cor. xiv. 261. — 1 Cor. xiv. 262. — 1 Cor. xiv. 263. — 1 Cor. xiv. 264. — 1 Cor. xiv. 265. — 1 Cor. xiv. 266. — 1 Cor. xiv. 267. — 1 Cor. xiv. 268. — 1 Cor. xiv. 269. — 1 Cor. xiv. 270. — 1 Cor. xiv. 271. — 1 Cor. xiv. 272. — 1 Cor. xiv. 273. — 1 Cor. xiv. 274. — 1 Cor. xiv. 275. — 1 Cor. xiv. 276. — 1 Cor. xiv. 277. — 1 Cor. xiv. 278. — 1 Cor. xiv. 279. — 1 Cor. xiv. 280. — 1 Cor. xiv. 281. — 1 Cor. xiv. 282. — 1 Cor. xiv. 283. — 1 Cor. xiv. 284. — 1 Cor. xiv. 285. — 1 Cor. xiv. 286. — 1 Cor. xiv. 287. — 1 Cor. xiv. 288. — 1 Cor. xiv. 289. — 1 Cor. xiv. 290. — 1 Cor. xiv. 291. — 1 Cor. xiv. 292. — 1 Cor. xiv. 293. — 1 Cor. xiv. 294. — 1 Cor. xiv. 295. — 1 Cor. xiv. 296. — 1 Cor. xiv. 297. — 1 Cor. xiv. 298. — 1 Cor. xiv. 299. — 1 Cor. xiv. 300. — 1 Cor. xiv. 301. — 1 Cor. xiv. 302. — 1 Cor. xiv. 303. — 1 Cor. xiv. 304. — 1 Cor. xiv. 305. — 1 Cor. xiv. 306. — 1 Cor. xiv. 307. — 1 Cor. xiv. 308. — 1 Cor. xiv. 309. — 1 Cor. xiv. 310. — 1 Cor. xiv. 311. — 1 Cor. xiv. 312. — 1 Cor. xiv. 313. — 1 Cor. xiv. 314. — 1 Cor. xiv. 315. — 1 Cor. xiv. 316. — 1 Cor. xiv. 317. — 1 Cor. xiv. 318. — 1 Cor. xiv. 319. — 1 Cor. xiv. 320. — 1 Cor. xiv. 321. — 1 Cor. xiv. 322. — 1 Cor. xiv. 323. — 1 Cor. xiv. 324. — 1 Cor. xiv. 325. — 1 Cor. xiv. 326. — 1 Cor. xiv. 327. — 1 Cor. xiv. 328. — 1 Cor. xiv. 329. — 1 Cor. xiv. 330. — 1 Cor. xiv. 331. — 1 Cor. xiv. 332. — 1 Cor. xiv. 333. — 1 Cor. xiv. 334. — 1 Cor. xiv. 335. — 1 Cor. xiv. 336. — 1 Cor. xiv. 337. — 1 Cor. xiv. 338. — 1 Cor. xiv. 339. — 1 Cor. xiv. 340. — 1 Cor. xiv. 341. — 1 Cor. xiv. 342. — 1 Cor. xiv. 343. — 1 Cor. xiv. 344. — 1 Cor. xiv. 345. — 1 Cor. xiv. 346. — 1 Cor. xiv. 347. — 1 Cor. xiv. 348. — 1 Cor. xiv. 349. — 1 Cor. xiv. 350. — 1 Cor. xiv. 351. — 1 Cor. xiv. 352. — 1 Cor. xiv. 353. — 1 Cor. xiv. 354. — 1 Cor. xiv. 355. — 1 Cor. xiv. 356. — 1 Cor. xiv. 357. — 1 Cor. xiv. 358. — 1 Cor. xiv. 359. — 1 Cor. xiv. 360. — 1 Cor. xiv. 361. — 1 Cor. xiv. 362. — 1 Cor. xiv. 363. — 1 Cor. xiv. 364. — 1 Cor. xiv. 365. — 1 Cor. xiv. 366. — 1 Cor. xiv. 367. — 1 Cor. xiv. 368. — 1 Cor. xiv. 369. — 1 Cor. xiv. 370. — 1 Cor. xiv. 371. — 1 Cor. xiv. 372. — 1 Cor. xiv. 373. — 1 Cor. xiv. 374. — 1 Cor. xiv. 375. — 1 Cor. xiv. 376. — 1 Cor. xiv. 377. — 1 Cor. xiv. 378. — 1 Cor. xiv. 379. — 1 Cor. xiv. 380. — 1 Cor. xiv. 381. — 1 Cor. xiv. 382. — 1 Cor. xiv. 383. — 1 Cor. xiv. 384. — 1 Cor. xiv. 385. — 1 Cor. xiv. 386. — 1 Cor. xiv. 387. — 1 Cor. xiv. 388. — 1 Cor. xiv. 389. — 1 Cor. xiv. 390. — 1 Cor. xiv. 391. — 1 Cor. xiv. 392. — 1 Cor. xiv. 393. — 1 Cor. xiv. 394. — 1 Cor. xiv. 395. — 1 Cor. xiv. 396. — 1 Cor. xiv. 397. — 1 Cor. xiv. 398. — 1 Cor. xiv. 399. — 1 Cor. xiv. 400. — 1 Cor. xiv. 401. — 1 Cor. xiv. 402. — 1 Cor. xiv. 403. — 1 Cor. xiv. 404. — 1 Cor. xiv. 405. — 1 Cor. xiv. 406. — 1 Cor. xiv. 407. — 1 Cor. xiv. 408. — 1 Cor. xiv. 409. — 1 Cor. xiv. 410. — 1 Cor. xiv. 411. — 1 Cor. xiv. 412. — 1 Cor. xiv. 413. — 1 Cor. xiv. 414. — 1 Cor. xiv. 415. — 1 Cor. xiv. 416. — 1 Cor. xiv. 417. — 1 Cor. xiv. 418. — 1 Cor. xiv. 419. — 1 Cor. xiv. 420. — 1 Cor. xiv. 421. — 1 Cor. xiv. 422. — 1 Cor. xiv. 423. — 1 Cor. xiv. 424. — 1 Cor. xiv. 425. — 1 Cor. xiv. 426. — 1 Cor. xiv. 427. — 1 Cor. xiv. 428. — 1 Cor. xiv. 429. — 1 Cor. xiv. 430. — 1 Cor. xiv. 431. — 1 Cor. xiv. 432. — 1 Cor. xiv. 433. — 1 Cor. xiv. 434. — 1 Cor. xiv. 435. — 1 Cor. xiv. 436. — 1 Cor. xiv. 437. — 1 Cor. xiv. 438. — 1 Cor. xiv. 439. — 1 Cor. xiv. 440. — 1 Cor. xiv. 441. — 1 Cor. xiv. 442. — 1 Cor. xiv. 443. — 1 Cor. xiv. 444. — 1 Cor. xiv. 445. — 1 Cor. xiv. 446. — 1 Cor. xiv. 447. — 1 Cor. xiv. 448. — 1 Cor. xiv. 449. — 1 Cor. xiv. 450. — 1 Cor. xiv. 451. — 1 Cor. xiv. 452. — 1 Cor. xiv. 453. — 1 Cor. xiv. 454. — 1 Cor. xiv. 455. — 1 Cor. xiv. 456. — 1 Cor. xiv. 457. — 1 Cor. xiv. 458. — 1 Cor. xiv. 459. — 1 Cor. xiv. 460. — 1 Cor. xiv. 461. — 1 Cor. xiv. 462. — 1 Cor. xiv. 463. — 1 Cor. xiv. 464. — 1 Cor. xiv. 465. — 1 Cor. xiv. 466. — 1 Cor. xiv. 467. — 1 Cor. xiv. 468. — 1 Cor. xiv. 469. — 1 Cor. xiv. 470. — 1 Cor. xiv. 471. — 1 Cor. xiv. 472. — 1 Cor. xiv. 473. — 1 Cor. xiv. 474. — 1 Cor. xiv. 475. — 1 Cor. xiv. 476. — 1 Cor. xiv. 477. — 1 Cor. xiv. 478. — 1 Cor. xiv. 479. — 1 Cor. xiv. 480. — 1 Cor. xiv. 481. — 1 Cor. xiv. 482. — 1 Cor. xiv. 483. — 1 Cor. xiv. 484. — 1 Cor. xiv. 485. — 1 Cor. xiv. 486. — 1 Cor. xiv. 487. — 1 Cor. xiv. 488. — 1 Cor. xiv. 489. — 1 Cor. xiv. 490. — 1 Cor. xiv. 491. — 1 Cor. xiv. 492. — 1 Cor. xiv. 493. — 1 Cor. xiv. 494. — 1 Cor. xiv. 495. — 1 Cor. xiv. 496. — 1 Cor. xiv. 497. — 1 Cor. xiv. 498. — 1 Cor. xiv. 499. — 1 Cor. xiv. 500. — 1 Cor. xiv. 501. — 1 Cor. xiv. 502. — 1 Cor. xiv. 503. — 1 Cor. xiv. 504. — 1 Cor. xiv. 505. — 1 Cor. xiv. 506. — 1 Cor. xiv. 507. — 1 Cor. xiv. 508. — 1 Cor. xiv. 509. — 1 Cor. xiv. 510. — 1 Cor. xiv. 511. — 1 Cor. xiv. 512. — 1 Cor. xiv. 513. — 1 Cor. xiv. 514. — 1 Cor. xiv. 515. — 1 Cor. xiv. 516. — 1 Cor. xiv. 517. — 1 Cor. xiv. 518. — 1 Cor. xiv. 519. — 1 Cor. xiv. 520. — 1 Cor. xiv. 521. — 1 Cor. xiv. 522. — 1 Cor. xiv. 523. — 1 Cor. xiv. 524. — 1 Cor. xiv. 525. — 1 Cor. xiv. 526. — 1 Cor. xiv. 527. — 1 Cor. xiv. 528. — 1 Cor. xiv. 529. — 1 Cor. xiv. 530. — 1 Cor. xiv. 531. — 1 Cor. xiv. 532. — 1 Cor. xiv. 533. — 1 Cor. xiv. 534. — 1 Cor. xiv. 535. — 1 Cor. xiv. 536. — 1 Cor. xiv. 537. — 1 Cor. xiv. 538. — 1 Cor. xiv. 539. — 1 Cor. xiv. 540. — 1 Cor. xiv. 541. — 1 Cor. xiv. 542. — 1 Cor. xiv. 543. — 1 Cor. xiv. 544. — 1 Cor. xiv. 545. — 1 Cor. xiv. 546. — 1 Cor. xiv. 547. — 1 Cor. xiv. 548. — 1 Cor. xiv. 549. — 1 Cor. xiv. 550. — 1 Cor. xiv. 551. — 1 Cor. xiv. 552. — 1 Cor. xiv. 553. — 1 Cor. xiv. 554. — 1 Cor. xiv. 555. — 1 Cor. xiv. 556. — 1 Cor. xiv. 557. — 1 Cor. xiv. 558. — 1 Cor. xiv. 559. — 1 Cor. xiv. 560. — 1 Cor. xiv. 561. — 1 Cor. xiv. 562. — 1 Cor. xiv. 563. — 1 Cor. xiv. 564. — 1 Cor. xiv. 565. — 1 Cor. xiv. 566. — 1 Cor. xiv. 567. — 1 Cor. xiv. 568. — 1 Cor. xiv. 569. — 1 Cor. xiv. 570. — 1 Cor. xiv. 571. — 1 Cor. xiv. 572. — 1 Cor. xiv. 573. — 1 Cor. xiv. 574. — 1 Cor. xiv. 575. — 1 Cor. xiv. 576. — 1 Cor. xiv. 577. — 1 Cor. xiv. 578. — 1 Cor. xiv. 579. — 1 Cor. xiv. 580. — 1 Cor. xiv. 581. — 1 Cor. xiv. 582. — 1 Cor. xiv. 583. — 1 Cor. xiv. 584. — 1 Cor. xiv. 585. — 1 Cor. xiv. 586. — 1 Cor. xiv. 587. — 1 Cor. xiv. 588. — 1 Cor. xiv. 589. — 1 Cor. xiv. 590. — 1 Cor. xiv. 591. — 1 Cor. xiv. 592. — 1 Cor. xiv. 593. — 1 Cor. xiv. 594. — 1 Cor. xiv. 595. — 1 Cor. xiv. 596. — 1 Cor. xiv. 597. — 1 Cor. xiv. 598. — 1 Cor. xiv. 599. — 1 Cor. xiv. 600. — 1 Cor. xiv. 601. — 1 Cor. xiv. 602. — 1 Cor. xiv. 603. — 1 Cor. xiv. 604. — 1 Cor. xiv. 605. — 1 Cor. xiv. 606. — 1 Cor. xiv. 607. — 1 Cor. xiv. 608. — 1 Cor. xiv. 609. — 1 Cor. xiv. 610. — 1 Cor. xiv. 611. — 1 Cor. xiv. 612. — 1 Cor. xiv. 613. — 1 Cor. xiv. 614. — 1 Cor. xiv. 615. — 1 Cor. xiv. 616. — 1 Cor. xiv. 617. — 1 Cor. xiv. 618. — 1 Cor. xiv. 619. — 1 Cor. xiv. 620. — 1 Cor. xiv. 621. — 1 Cor. xiv. 622. — 1 Cor. xiv. 623. — 1 Cor. xiv. 624. — 1 Cor. xiv. 625. — 1 Cor. xiv. 626. — 1 Cor. xiv. 627. — 1 Cor. xiv. 628. — 1 Cor. xiv. 629. — 1 Cor. xiv. 630. — 1 Cor. xiv. 631. — 1 Cor. xiv. 632. — 1 Cor. xiv. 633. — 1 Cor. xiv. 634. — 1 Cor. xiv. 635. — 1 Cor. xiv. 636. — 1 Cor. xiv. 637. — 1 Cor. xiv. 638. — 1 Cor. xiv. 639. — 1 Cor. xiv. 640. — 1 Cor. xiv. 641. — 1 Cor. xiv. 642. — 1 Cor. xiv. 643. — 1 Cor. xiv. 644. — 1 Cor. xiv. 645. — 1 Cor. xiv. 646. — 1 Cor. xiv. 647. — 1 Cor. xiv. 648. — 1 Cor. xiv. 649. — 1 Cor. xiv. 650. — 1 Cor. xiv. 651. — 1 Cor. xiv. 652. — 1 Cor. xiv. 653. — 1 Cor. xiv. 654. — 1 Cor. xiv. 655. — 1 Cor. xiv. 656. — 1 Cor. xiv. 657. — 1 Cor. xiv. 658. — 1 Cor. xiv. 659. — 1 Cor. xiv. 660. — 1 Cor. xiv. 661. — 1 Cor. xiv. 662. — 1 Cor. xiv. 663. — 1 Cor. xiv. 664. — 1 Cor. xiv. 665. — 1 Cor. xiv. 666. — 1 Cor. xiv. 667. — 1 Cor. xiv. 668. — 1 Cor. xiv. 669. — 1 Cor. xiv. 670. — 1 Cor. xiv. 671. — 1 Cor. xiv. 672. — 1 Cor. xiv. 673. — 1 Cor. xiv. 674. — 1 Cor. xiv. 675. — 1 Cor. xiv. 676. — 1 Cor. xiv. 677. — 1 Cor. xiv. 678. — 1 Cor. xiv. 679. — 1 Cor. xiv. 680. — 1 Cor. xiv. 681. — 1 Cor. xiv. 682. — 1 Cor. xiv. 683. — 1 Cor. xiv. 684. — 1 Cor. xiv. 685. — 1 Cor. xiv. 686. — 1 Cor. xiv. 687. — 1 Cor. xiv. 688. — 1 Cor. xiv. 689. — 1 Cor. xiv. 690. — 1 Cor. xiv. 691. — 1 Cor. xiv. 692. — 1 Cor. xiv. 693. — 1 Cor. xiv. 694. — 1 Cor. xiv. 695. — 1 Cor. xiv. 696. — 1 Cor. xiv. 697. — 1 Cor. xiv. 698. — 1 Cor. xiv. 699. — 1 Cor. xiv. 700. — 1 Cor. xiv. 701. — 1 Cor. xiv. 702. — 1 Cor. xiv. 703. — 1 Cor. xiv. 704. — 1 Cor. xiv. 705. — 1 Cor. xiv. 706. — 1 Cor. xiv. 707. — 1 Cor. xiv. 708. — 1 Cor. xiv. 709. — 1 Cor. xiv. 710. — 1 Cor. xiv. 711. — 1 Cor. xiv. 712. — 1 Cor. xiv. 713. — 1 Cor. xiv. 714. — 1 Cor. xiv. 715. — 1 Cor. xiv. 716. — 1 Cor. xiv. 717. — 1 Cor. xiv. 718. — 1 Cor. xiv. 719. — 1 Cor. xiv. 720. — 1 Cor. xiv. 721. — 1 Cor. xiv. 722. — 1 Cor. xiv. 723. — 1 Cor. xiv. 724. — 1 Cor. xiv. 725. — 1 Cor. xiv. 726. — 1 Cor. xiv. 727

CAPUT XXV.

Omnem naturam et omnem speciem universæ creaturæ nonnisi opere Dei formari.

Cum enim alia sit species, quæ adhibetur extrinsecus cuicunque materiæ corporali, sicut operantur homines figuli et fabri atque id genus opifices, qui etiam pingunt et effingunt formas similes corporibus animalium; alia vero, quæ intrinsecus efficientes causas habet de secreto et occulto naturæ viventis atque intelligentis arbitrio, quæ non solum naturales corporum species, verum etiam ipsas animalium animas, dum non sit, facit: supradicta illa species artificibus quibusque tribuatur; hæc autem altera non nisi uni artifici creatori et conditori Deo, qui mundum ipsum et Angelos sine ullo mundo et sine ulla Angelis fecit. Qua enim vi divina, et, ut ita dicam, effectiva, quæ fieri nescit, sed facere, accepit speciem, cum mundus fieret, rotunditas cœli et rotunditas solis; eadem vi divina et effectiva, quæ fieri nescit, sed facere, accepit speciem rotunditas oculi et rotunditas pomi, et cæteræ figuræ naturales quas videmus in rebus quibusque nascentibus non extrinsecus adhiberi, sed intima Creatoris potentia, qui dixit: « Cœlum et terram ego implo¹: » et cuius sapientia est « Quæ attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter². » Proinde facti primitus Angeli cuiusmodi ministerium præbuerint Creatori cætera facienti nescio; nec tribuere illis audeo quod forte non possunt, nec debo derogare quod

¹Jer. xxiii, 24. — ²Sap. viii, 1.

possunt. Creationem tamen conditionemque omnium naturarum, quæ fit ut omnino naturæ sint, eis quoque faventibus illi Deo tribuo, cui se etiam ipsi debere quod sunt cum gratiarum actione neverunt. Non solum igitur agri colas non dicimus fructuum quorūque creatores, cum legamus: « Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus¹: » sed ne ipsam quidem terram, quamvis mater omnium foecunda videatur, quæ germinibus erumpentia promovet, et fixa radicibus continet, cum itidem legamus: « Deus illi dat corporis quomodo voluerit, et unicuique semen proprium corpus.² » Ita nec foeminam sui puerperii creatricem appellare debemus, sed potius illum qui cuidam suo famulo dixit: « Priusquam te formarem in utero, novi te³. » Et quamvis anima sic vel sic affecta prægnantis valeat aliquibus velut induere qualitatibus fœtum, sicut de virgis variatis fecit Jacob, ut pecora colore varia gignerentur⁴; naturam tamen illam, quæ gignitur, tam ipsa non fecit, quam nec ipsa se fecit. Quælibet igitur corporales vel seminales causæ gignendis rebus adhibeantur, sive operationibus Angelorum aut hominum, aut quorumque animalium, sive marium foeminarumque mixtionibus; quælibet etiam desideria motusve animæ matris valeant aliquid lineamentorum aut colorum aspergere teneris mollibus que conceptibus, ipsas omnino naturas, quæ sic vel sic in suo genere afficiantur, non facit nisi summus Deus: cuius occulta potentia cuncta penetrans incontaminabili præsentia facit esse quidquid aliquo modo est, in quantumcumque est; quia nisi faciente illo, non tale vel tale esset, sed prorsus esse non posset. Quapropter si in illa specie quam forinsecus corporalibus opifices rebus impunent, urbem Romanam et urbem Alexandriam non fabros

¹Cor. iii, 7. — ²Id. xv, 38. — ³Jerem. i, 5. — ⁴Gen. xxx, 37.

et architectos, sed reges, quorum voluntate, consilio, imperio fabricatae sunt, illam Romulum, illam Alexandrum habuisse dicimus conditores: quanto potius non nisi Deum debemus conditorem dicere naturarum, qui neque ex ea materia facit aliquid quam ipse non fecerit, nec operarios habet nisi quos ipse creaverit; et si potentiam suam, ut ita dicam, fabricatoriam rebus subtrahat, ita non erunt, sicut ante quam fierent, non fuerunt? Sed ante dico aeternitate, non tempore. Quis enim alias creator est temporum, nisi qui fecit ea, quorum motibus curarent tempora?

CAPUT XXVI.

De Platoniorum opinione, qua putaverunt Angelos quidem a Deo conditos, sed ipsos esse humanorum corporum conditores.

Ita sane Plato minores et a summo Deo factos deos effectores esse voluit animalium ceterorum¹, ut immortalem partem ab ipso sumerent, ipsi vero mortalem attexerent. Prinde animarum nostrarum eos creatores esse noluit, sed corporum. Unde quoniam Porphyrius propter animae purgationem dicit omne corpus fugiendum, simulque cum suo Platone aliisque Platonici sentit eos, qui immoderate ac inhoneste vixerint, propter luendas poenas ad corpora redire mortalia, Plato quidem etiam ad bestiarum, Porphyrius tantummodo ad hominum; sequitur eos, ut dicant deos istos, quos a nobis volunt quasi parentes et conditores nostros coli, nihil esse aliud quam fabros

¹Plato in Timaeo.

compedum carcerumve nostrorum; nec institutores, sed inclusores alligatoresque nostros ergastulis aerumnosis et gravissimis vinculis. Aut ergo desinant Platonici poenas animarum ex ipsis corporibus comminari; aut eos nobis deos colendos non praedicent, quorum in nobis operationem, ut, quantum possumus, fugiamus et evadamus, hortantur; cum tamen sit utrumque falsissimum. Nam neque ita luunt poenas animae, cum ad istam vitam denuo revolvuntur; et omnium viventium sive in celo, sive in terra, nullus est conditor, nisi a quo facta sunt coelum et terra. Nam si nulla causa est vivendi in hoc corpore, nisi propter pendenda supplicia, quomodo dicit idem Plato aliter mundum fieri non potuisse pulcherrimum atque optimum, nisi omnium animalium, id est, immortalium et mortalium generibus impletetur? Si autem nostra institutio, qua vel mortales conditi sumus, divinum munus est, quomodo poena est ad ista corpora, id est, ad divina beneficia remeare? Et si Deus, quod assidue Plato commemorat, sicut universi mundi, ita omnium animalium species aeterna intelligentia continebat, quomodo non ipse cuncta condebat? An aliquorum esse artifex nolle, quorum efficiendorum artem ineffabilis ejus et ineffabiliter laudabilis mens haberet?

1. Q. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 687. 688. 689. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 696. 697. 698. 699. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 787. 788. 789. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 795. 796. 797. 798. 799. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 817. 818. 819. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1037. 1038. 1039. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1045. 1046. 1047. 1047. 1048. 1049. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1055. 1056. 1057. 1057. 1058. 1059. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1065. 1066. 1067. 1067. 1068. 1069. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1075. 1076. 1077. 1077. 1078. 1079. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1085. 1086. 1087. 1087. 1088. 1089. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1094. 1095. 1096. 1096. 1097. 1098. 1098. 1099. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1103. 1104. 1105. 1105. 1106. 1107. 1107. 1108. 1109. 1109. 1110. 1111. 1111. 1112. 1113. 1113. 1114. 1115. 1115. 1116. 1117. 1117. 1118. 1119. 1119. 1120. 1121. 1121. 1122. 1123. 1123. 1124. 1125. 1125. 1126. 1127. 1127. 1128. 1129. 1129. 1130. 1131. 1131. 1132. 1133. 1133. 1134. 1135. 1135. 1136. 1137. 1137. 1138. 1139. 1139. 1140. 1141. 1141. 1142. 1143. 1143. 1144. 1145. 1145. 1146. 1147. 1147. 1148. 1149. 1149. 1150. 1151. 1151. 1152. 1153. 1153. 1154. 1155. 1155. 1156. 1157. 1157. 1158. 1159. 1159. 1160. 1161. 1161. 1162. 1163. 1163. 1164. 1165. 1165. 1166. 1167. 1167. 1168. 1169. 1169. 1170. 1171. 1171. 1172. 1173. 1173. 1174. 1175. 1175. 1176. 1177. 1177. 1178. 1179. 1179. 1180. 1181. 1181. 1182. 1183. 1183. 1184. 1185. 1185. 1186. 1187. 1187. 1188. 1189. 1189. 1190. 1191. 1191. 1192. 1193. 1193. 1194. 1195. 1195. 1196. 1197. 1197. 1198. 1199. 1199. 1200. 1201. 1201. 1202. 1203. 1203. 1204. 1205. 1205. 1206. 1207. 1207. 1208. 1209. 1209. 1210. 1211. 1211. 1212. 1213. 1213. 1214. 1215. 1215. 1216. 1217. 1217. 1218. 1219. 1219. 1220. 1221. 1221. 1222. 1223. 1223. 1224. 1225. 1225. 1226. 1227. 1227. 1228. 1229. 1229. 1230. 1231. 1231. 1232. 1233. 1233. 1234. 1235. 1235. 1236. 1237. 1237. 1238. 1239. 1239. 1240. 1241. 1241. 1242. 1243. 1243. 1244. 1245. 1245. 1246. 1247. 1247. 1248. 1249. 1249. 1250. 1251. 1251. 1252. 1253. 1253. 1254. 1255. 1255. 1256. 1257. 1257. 1258. 1259. 1259. 1260. 1261. 1261. 1262. 1263. 1263. 1264. 1265. 1265. 1266. 1267. 1267. 1268. 1269. 1269. 1270. 1271. 1271. 1272. 1273. 1273. 1274. 1275. 1275. 1276. 1277. 1277. 1278. 1279. 1279. 1280. 1281. 1281. 1282. 1283. 1283. 1284. 1285. 1285. 1286. 1287. 1287. 1288. 1289. 1289. 1290. 1291. 1291. 1292. 1293. 1293. 1294. 1295. 1295. 1296. 1297. 1297. 1298. 1299. 1299. 1300. 1301. 1301. 1302. 1303. 1303. 1304. 1305. 1305. 1306. 1307. 1307. 1308. 1309. 1309. 1310. 1311. 1311. 1312. 1313. 1313. 1314. 1315. 1315. 1316. 1317. 1317. 1318. 1319. 1319. 1320. 1321. 1321. 1322. 1323. 1323. 1324. 1325. 1325. 1326. 1327. 1327. 1328. 1329. 1329. 1330. 1331. 1331. 1332. 1333. 1333. 1334. 1335. 1335. 1336. 1337. 1337. 1338. 1339. 1339. 1340. 1341. 1341. 1342. 1343. 1343. 1344. 1345. 1345. 1346. 1347. 1347. 1348. 1349. 1349. 1350. 1351. 1351. 1352. 1353. 1353. 1354. 1355. 1355. 1356. 1357. 1357. 1358. 1359. 1359. 1360. 1361. 1361. 1362. 1363. 1363. 1364. 1365. 1365. 1366. 1367. 1367. 1368. 1369. 1369. 1370. 1371. 1371. 1372. 1373. 1373. 1374. 1375. 1375. 1376. 1377. 1377. 1378. 1379. 1379. 1380. 1381. 1381. 1382. 1383. 1383. 1384. 1385. 1385. 1386. 1387. 1387. 1388. 1389. 1389. 1390. 1391. 1391. 1392. 1393. 1393. 1394. 1395. 1395. 1396. 1397. 1397. 1398. 1399. 1399. 1400. 1401. 1401. 1402. 1403. 1403. 1404. 1405. 1405. 1406. 1407. 1407. 1408. 1409. 1409. 1410. 1411. 1411. 1412. 1413. 1413. 1414. 1415. 1415. 1416. 1417. 1417. 1418. 1419. 1419. 1420. 1421. 1421. 1422. 1423. 1423. 1424. 1425. 1425. 1426. 1427. 1427. 1428. 1429. 1429. 1430. 1431. 1431. 1432. 1433. 1433. 1434. 1435. 1435. 1436. 1437. 1437. 1438. 1439. 1439. 1440. 1441. 1441. 1442. 1443. 1443. 1444. 1445. 1445. 1446. 1447. 1447. 1448. 1449. 1449. 1450. 1451. 1451. 1452. 1453. 1453. 1454. 1455. 1455. 1456. 1457. 1457. 1458. 1459. 1459. 1460. 1461. 1461. 1462. 1463. 1463. 1464. 1465. 1465. 1466. 1467. 1467. 1468. 1469. 1469. 1470. 1471. 1471. 147

CAPUT XXVII.

In primo homine exortam fuisse omnem plenitudinem generis humani, in qua prævidit Deus quæ pars honoranda esset præmio, quæ damnanda supplicio.

I. MERITO igitur vera religio mundi universi eum, animantium quoque universorum, hoc est, et animarum et corporum conditorem agnoscit et praedicat. In quibus terrenis praecipuu ab illo ad ejus imaginem homo propter eam causam, quam dixi, et si qua forte alia major latet, factus est unus, sed non relictus est solus. Nihil enim est quam hoc genustam discordiosum vitio, tam sociale natura. Neque commodius contra vitium discordiae vel cavendum ne existeret, vel sanandum cum existisset, natura loqueretur humana, quam recordationem illius parentis, quem propterea Deus creare voluit unum, de quo multitudo propagaretur, ut hac admonitione etiam in multis concors unitas servaretur. Quod vero foemina illi ex ejus latere facta est¹, etiam hinc satis significatum est quam chara mariti et uxoris debeat esse conjunctio. Haec opera Dei propterea sunt utique inusitata, quia prima. Qui autem ista non credunt, nulla facta prodigia debent credere: neque enim et ipsa, si usitato naturae curriculo gignerentur, prodigia dicerentur. Quid autem sub tanta gubernatione divinæ providentiae, quamvis ejus causa lateat, frustra gignitur? Ait quidam Psalmus sacer: «Venite» et videte opera Domini, quæ posuit prodigia super ter-

Gen. II, 21-22.

» ram¹. » Cur ergo ex latere viri foemina facta sit, et hoc primum quodam modo prodigium quid præfiguraverit, alio loco, quantum me Deus adjuverit, dicam.

II. Nunc quoniam liber iste claudendus est , in hoc primo homine , qui primitus factus est , nondum quidem secundum evidentiam , jam tamen secundum Dei præscientiam exortas fuisse existimemus in genere humano societates , tanquam Civitates duas . Ex illo enim futuri erant homines , alii malis angelis in supplicio , alii bonis in præmio sociandi , quamvis occulto Dei judicio , sed tamen justo . Cum enim scriptum sit : « Universæ viæ Domini , » misericordia et veritas ² : » nec injusta ejus gratia , nec crudelis potest esse justitia .

³ Psal. xlv, 9. — ² Id. xxiv, 10.